Број 5. У Новом Саду, у недељу 6. јануара 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се укући где је Милетићева штампарија у главној ул, бр. 22

Поједини јутарњи јутарњи стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Русија и њено оружање.

Ово дана састао сам се са једним рускам политичарем. Говорили смо о разном. Напослетку га запитах: — Кад мислите да ће Русија преболети ране од руско-јапанског рата?

Ми рачунамо за 9 година, донекле и за 5 година. Главно нам је да довршимо убојне бродове. Решено је, да бродови морају бити готови за 9 година, али две трећине већ за 5 година. То ће бити одреда најбољи и највећи бродови. Старих нећемо ни имати. Имамо већ неколико торпиљера и неколико крстарица. Те крстарице су по најновијем крову. Прелазиће по тридесет миља на сат. И неће се ложити угљеном, него нафтом, коју ми имамо у изобиљу. Сваки брод моћи ће понети собом горива нафте за 50.000 миља даљине. Неће се бојати за угљем. А то је велико преимућство. Русија ће имати већ за пет година флоту да ће се моћи мерати са Немачком.

— Није ли то мало претерано питао сам?

— Није! Ми смо одредили на флоту милијарду рубаља. Али признајем да има још те шкоћа. Имаћемо флоту, али треба да се побринемо за морнаре.

Русија нема доста добрих морнара, јер добар морнар треба да се родио на мору и да га познаје. С тога се сад код нас претреса о питању: Да ли да службу на руским бродовима врше руски морнари, који под морање долазе у војску, или најмљени људи, каквима се служе.

Енглези. Та ствар није још решена, али изгледа да ће се то двоје спојити, те бити и једних и других.

Онда смо говорили о топовима. Он је тврдио, да су руски топови напредни и да су у руско-јапанском рату имали Руси бољих топова но Јапанци. Само су Јапанци имали бољу муницију. Они су имали и гранате и шрапнеле. Руси само шрапнеле. Њихови штапски генерали пронашли су, да су гранате непотребне, али су се у рачуну преварили и то је била несрећа по Русију. Тек на крају рата имали су Руси и гранате.

И на лађама су Руси имали боље топове, али лошију муницију. Руски топовски метци имали су дебеле зидове, ти су се метци врло тешко распрсли, такве су дебеле зидове имали на почетку и Јапанци, али су брзо добили из Енглеске боље метке са танким зидовима. Та су ђулад прскала чим ударе о тврд предмет. Прскала су и кад ударе у воду.

На суву је за Русе било зло, што нису имали доста пушака, које се окрећу и сипају куршуме. Руси су их имали тек за пробу, на сваки пук по једну. Јапанци су имали на сваку чету по једну такву пушку. А те су пушке имале најјаче дејство и највише помогле Јапанцима.

Русија је у опште тек на крају рата много што шта набавила и променула. И да се рат продужио, Русија би на суву зацело победила. Она је испочетка увела у рат резервисте. Јапанци су чинили друкчије. Они су увели у рат своју најбољу војску. На крају рата се променула ствар. Тада је Русија имала на бојном пољу своју стајаћу војску а Јапанци, који су изгубили стајаћу војску, доводили су резерву. Улоге беху дакле промењене.

Нису Јапанци бадава пристали на мир. Знали су да се на крају много променуло у корист Русије. Но Руси су морали пристати на мир само због унутарњег стања у Русији.

Руски политичар с којим сам говорио био је у Јапану и рече о њима ово: Ви сви не познајете Јапанце. Износите их као културан напредан народ. Они то нису. Што год су се развили, развили су се у војеном погледу. Иначе су у свему заостали. Замислите народ који не носи рубље. Јапан нема кошуље ни гаће, него има дугачку хаљину, коју носи на голом телу. И онда свет говори о писмености Јапанаца. Јапанци немају слова, него знакове. Сваки Јапанац који зна 50 знакова важи за писменог. Истина, они сад хоће да уведу слова, али ће још дуго трајати, док се то одомаћи.

И Рус је завршио с тим што рече: За нас је био срећан онај рат. Сад смо научили шта нам недостаје. Да смо лако победили, ми би остали какви смо. — Онај рат је био за нас иначе непотребан. Русија мора доћи до отвореног мора, које никад не мрзне, али то није требало бити на оној страни. На Персију води наш пут. И оно с Порт Артуром нас је натоциљао немачки цар Вељем. Он је нашег цара наговорио, да узме Порт Артур, а Немачка ће друго пристаниште кинеско... Но али и то је добро. Видели смо ко нам је издалека подметнуо ногу...

Из Маћеденије и Ст. Србије.

(† Прота Станоје Рашић. — Из Гиљана. — Убиство Ивана Дамбасовића.)

Ноћу између 30. и 31. децембра прошле године умро је у Солуну првак нашега народа у Турској прота Стојан Рашић из Приштане. Његов дуги живот тесно је везан са свима покретима нашега народа у Турској. Стари борац није пропустио ни једну прилику да подигне свој глас за права свога потлаченог народа. Његов рад тицао се највише закачаничке Ст. Србије где је и провео највећи део свога живота. Покојни прота је један од главних вођа у борби која се деведесетих година прошлога века отворила им ђу народа рашко-призренске епархије и васељенске патријаршије око митрополитског питања. Завршивши с успехом борбу, која је дала тој епархији блаженопокојног Дионисија за митрополита, он се обхрван старошћу и слабошћу повукао из првих редова уступивши место млађима. Поштован и препознат од свога народа, он је до своје смрти живео у Солуну, као наставник српских гимназија и протојереј.

*

У борби коју је турска и арнаутска чаршија у Гњилану водила против кајмакама подлегао је кајмакам. По заповести из Цариграда кајмакам је отпуштен из службе.

*

По детаљним вестима из Прилепа, убојство Ивана Дамбасовића, првака српског у Прилепу се овако десило: На трећи дан Божића обишао своје пријатеље, Иван је свратио у српску школу, па затим са учитељима и својим пријатељем Велетом Аичевићем пође кући. Дошавши до моста он се растави од својих пратиоца и упути сам. На путу му се приђуже његов сродник Јордан Вртан, злогласни Бугараш, поздрави га и у разговору пријатељски ухвати под руку Кад је био према кући чувених бугарских присталица и великоваца Симоноваца, излете из капије Петар Мишик, Петар Аца и Јордан Н младићи, са револверима у обема рукама. Испале на Ивана, с леђа, и Иван се срова мртав, рањен на четири места у плећа, на једно у раме и на 3—4 у главу. Убице надају бегати, прошавши поред куће Иванове опале три метка на Иванову сестру, Васку, која је стајала на вратима и очекујући брата видела све шта се збило с њим. Васка није повређена. Кад се све ово десило, у кући Симоноваца били су Кадри ефендија, комесар полицијски, Тефик ефендија, Мандаринski поручник и њихов пратиоц, жандарм. Они су, чувши пуцањ позабавили се у кући и дадше времена убицама да побегну. Нико још од убица није ухваћен. Погреб је био велики. Са покојником се опростио дирљивим говором Глигорије Божовић, учитељ из Битоља

Подаци о броју бирача по новом изборном закону.

Социјалистички лист „Непсава објавио је врло занимљиве податке о броју бирача, кад буде уведен нов изборни закон. Тај је лист набавио те податке са поуздане стране. Иако владини листови поричу, да ће изборни закон бити таков, каквим га приказује „Непсава“, ипак признају, да су ти подаци могли потећи из министарства. Ми ћемо о тим подацима проговорити опширније, јер је ствар врло важна.

Ти подаци су састављени на основу пописа од 1904 године. Ако бирачко право добију сви они мушкарци, који су навршили 24-ту годину живота, а знају на свом матерњем језику читати и писати, биће свега 2 621 89 бирача и то: 1,608 779 Мађара, 387 440 Немаца, 301 965 Словака, 188 599 Румуна, 11 139 Русина, 31 543 Хрвата, 59.445 Срба и 32 984 других (овде су убројани Буњевци, Шокци, Талијани и т. д.) Но пошто се мисли, да извесни бирачи имају два гласа, онда ће тих 2 621 894 бирача имати свега 3,379 560 гласова. По два гласа имаће њих 757 666 и то: 492 793 Мађара, 140.108 Немаца, 55 397 Словака, 37.924 Румуна, 2030 Русина, 5082 Хрвата, 16 978 Срба и 7301 других народности.

Буде ли дакле решено, да извесни бирачи имају по два гласа, онда ће Мађари имати 2,101 572, Немци 527 598, Словаци 357 362, Румуни 226 523, Русини 13 169, Хрвати 36 628, Срби 76 423 — а остали 40 285 гласова. По два гласа имаће: 1) сваки онај, који има бар 15 јутара своје земље, 2) закупници, који плаћају бар 20 круна привредне порезе III. разреда, 3.) самосталне занатлије и трговци, 4) рударски радници, који бар три године раде код једне фирме, 5) стручне образоване трговачке и занатлијске калфе, 6.) особе, које су свршиле бар четири разреда гимназије, реалке, грађанске школе, учитељску и с њоме равне школе. По рачуну „Непсаве“ раденица ће имати свега 1,144.691 глас, а сви остали грађани 2,186.000 гласова. Неписмених мушкараца има свега 1,273.647 гласова. Ови неће имати право гласа. Срезови ће бити тако заокружени, да ће народности једва у 50 до 60 срезова имати већину.

Изборна борба у Хрватској и Славонији.

Извршни одбор „народне странке“ одржао је у Загребу седницу. Председавао је др. Никола Томашић. Тамо су били и Васа Ђурђевић, Чавраг, Ковачевић, Спевец, Најбауер и други.

После подужег измотавања закључено је, да не улазе у изборну борбу као странка, јер се не слажу у свему са програмом бана Рауха. Но појединцима је слободно да се на основу програма народне странке кандидују. Разуме се неће се кандидовати ни један. Чим немају у рукама власт, нема ни помисли да би и један међу њима

могао бити изабран. Бан Раух је изјавио, да му не пада на намет да диже из гроба мумије, т. ј. њих, а народ ће их још мање дизати.

* * *

На последњем збору народне странке исправио је нешто др. Томашић. Он рече: Оно што је говорио о Србима, има се сматрати као програм народне странке. Само погрешком је то изостало из програма. Сирота погрешка. Та погрешка личи на оног ко „закасни воз“. Дошао би, вели, и он, само да није закаснио на железници. И господа од народне странке унели би били српско питање, у свој програм, да им се није поткрала — погрешка. Биће нешто друго у ствари. Кад су видели да у програму бана Рауха има нешто о српском питању, онда су се сетили, да су нешто — заборавили. Хвала им што су се сад сетили.

* * *

Српска православна црквена општина загребачка била је да поздрави бана Рауха. На челу изасланства био је парох Амброзије Павловић. Бан је изјавио, да му је мило што „образовани Срби нису поверовали сплеткама, које су против њега сејали његови политички противници из политичких разлога. Он ће помагати српске оправдане захтеве и доказаће да је према Србима пријатељски расположен. — Видећемо.

Промена пословника у угарском сабору.

Предлог за промену саборског пословника изазвао је у редовима мађарских посланика велико незадовољство. Тако звани дисиденти прете опструкцијом, ако из предлога не изостане све, што би онемогућило опструкцију против бечких захтева. Многи посланици Кошутове странке траже, да или се прво прикаже предлог о изборној реформи и подели срезова, па ће онда заузети становиште у погледу промене пословника. Они веле: Ако ми одобримо промену пословника пре тога, онда нас може Андраши изиграти, па тако заокружити да његова странка осигура себи већину. Посланик Кмети ставио је предлог, да овако промењени пословник нема важности, кад се расправља о војничким питањима. Андраши се томе одлучно противи, јер на такав предлог не може краљ пристати. Гроф Тодор Бањањи и још неки посланици изјавили су, да ће иступити из странке, ако их буде приморавали да гласају за промену пословника. Но они би пристали, ако та промена не би важила за војничка питања. Они хоће да могу увек Бечу прекосити.

Кретање Срба у Новом Саду у 1907. години

О кретању српског православног народа у Новом Саду у години 1907. добили смо ове податке:

Парохија саборска: Рођено мушких 9, женских 10. Свега 19 У православну веру преведено 1. Умрло мушких 8, женских 10, Свега 18. Више рођено него умрло свега 1 Венчало се 6 пари.

Алмашка парохија: Рођено је мушких 63, женских 66. Свега 129. Преведено у православну веру 4 Мртво рођено деце 9. Безбрачне деце рођено 11. Умрло мушких 60, женских 57. Свега 117. Више рођено но умрло 12. Венчало се свега 32 пара

Николајевска парохија: Родило се мушких 31, женских 37. Свега 68. Умрло мушких 45, женских 47. Свега 92. Више умрло но родило 24. Венчало се свега 20 пари.

Успенска парохија: Рођено мушких 29, женских 14. Свега 43 У православље преведено 2. Крштено из брака Назарена 2. Свега 47 односно 45. Умрло мушких 28, женских 20. Свега 48. Више умрло но рођено 3. Венчало се 18 пари и 2 мешовита брака.

Ченејска (салашка) парохија. Родило се мушких 49, женских 44. Свега 93. Од ових безбрачно 1, мртво рођених 4 Умрло је мушких 27, женских 26. Свега 53. Више рођено но умрло 40. Венчало се 33 пари. Мешовитих бракова није било, а ни прелаза у једну и другу веру. — Укупно: Више рођено код саборне парохије 1, код алмашке 12, код ченејске 40. Свега 53. Више умрло код успенске 3, код николајевске 24. Свега 27. — Прираст је дакле у свима парохијама свега 26 душа. — Цифре су ове врло значајне и ми ћемо првом приликом проговорити о њима опширније.

Грађанству новосадском у пажњу.

Министар трговине издао је наредбу, која се односи на многа места па и на Нови Сад. По тој наредби и са новосадске железничке станице може се недељом цео дан вадити приспела роба и односити кући. У наредби се вели, да у издавању робе и недељом целог дана, не сме бити никакве препреке од стране железничког звања и особља. И недељом дакле и пре и после подне може свако своју приспелу робу узети из железничког магазина.

Упалио своју жену.

Из Берлина јављају: Ужасан догађај десио се у средини вароши. — Ноћу у очи недеље сагорео је 37 годишњи продавац поморанџи Ото Хене своју жену. Хене је пијаница најгоре врсте, који је већ неколико пута био у заводу за пијанце. Он је своју жену стално на најужаснији начин злостављао, због чега га је она напустила и узела за свој рачун стан под кирију. Ноћу у очи недеље посети Хене своју жену. Она га је корела због његовог живота, а затим је обучена легла на канабе. Човек је сачекао док није заспала, за тим је увриуо лампу, полио жену гасом и упалио петролеумом. На крике упаљене жене дојурише деца, која су спавала у побочној соби, и угушише пламен, али јадница, која је пренета у болницу, добила је ужасне опекотине. Човек је ухапшен.

ЛИСТАК.

Модерно робље.

Роман

из живота босанских Срба.

Написао

Бошко Петровић.

(Наставак) (60)

Боривој Хаци-Костић се изненадио овом знању и разумјевању овдашњих одношаја од стране једног Србина из пријека, и за сада му још не хтједе признати, да је у овој ствари учинио и малу услугу Србину Босанцу.

— Свуд па и међу Србима се говори о твојој некој афери — говорио је Боривој Хаци-Костић Душану мало касније — Наши непријатељи су већ толико успјели, да и код самих Срба могу да нас понизе. — То је ремек дело аустријске политике задња тачка Већ нас саме против нас употребљава! Све што сам ти прорекао ево се десило Ако се што прије не оправдаш, ово ће те као проклетство кроз читав живот објесити и том срамотом ћеш бити жигосан док си жив.

— Па шта да радим?

— Ти мене питаш?! То би ти требао најбоље да знаш. Ја ти не знам ништа савјетовати. Оправдат се мораш, јер си овом ниском лажју жигосан.

— Не знам ни одакле је потекла да би се знао ту на почетку правдати.

— Ти си море окружен самим перфидним људима, који једва чекају да ти изврну ријеч, који ти од обичне ријечи праве срамоту, а од најмање погрјешке аферу. Савјетуј се сам или — ено ти колеге из суда и питај њега за савјет — и Боривој показа на Милоша Симића. Душан одмахну главом и намргоди се

— Ја о овој лажи нећу водити рачуна, а они горе неће о томе ни дочути.

Боривој Хаци-Костић погледа боље у лице Душаново и када опази да овај ништа није узбуђен, н: узнемирен још мање да сматра ову ствар озбиљном, није умио да пронађе узрок свему томе, те ни сам није више хтио да лупа главу о овој сплетки на коју га је онај господин упозорио и узбудио. „Можда је онај само хтио да се покаже пријатељем“ помисли и на брзо увјери себе, да ће то најприје одговарати истини.

Душан је одмах почео да истражује одакле је потекла ова интрига против њега, са свију страна је добијао одговор: чаршија прича, али нико није могао рећи одакле је дошао тај глас у чаршију, из суда, из гостионице, из чије куће; све залуд бијаше, тај глас више није могао да угуши, јер оно што је сам говорио, то се није слушало, а други нико није држао за вриједно да га правда.

(Наставиће се).

Брзојави „Застави“,

Стигли 4. јануара.

Народна странка.

Загреб. Никола Томашић био је код бана и изјавио му је да народна странка као странка неће улазити у изборе, али по јединци имају одрешене руке.

Кућа за издавање.

У Бањањијевој улици бр. 15. у кући има две собе и две кујне или три собе и једна кујна за издавање. Упитати власника

ТОШУ АЛАБУРИЋА

ћурчинска улица број 12.

21 1—2 Нови Сад.

ПОМОЋНИК

може добити одма место, потребно је знање српског и румунског језика.

Галантеријска, нирнбершка и кратке робе трговина

A. Holländer

19 1—1 Fehértemplom.

Стечај

У смислу наређења основног писма закладе пок. добротвора Ђорђа Ф. Недељковића овим се расписује стечај на ДВА штипендијска места за девојке удаваче, које намеравају да се удаду за свршеног занатлију, Србина православне вере. Свака удавача, која буде изабрана за штипендистињу ове закладе нада докаже да се венчала са Србином занатлијом, православне вере, добиће из благајне ове општине 320 круна.

Молитељице имају ово да докажу у својим молбеницама:

1.) Да су Српкиње православне вере родом из Новог Сада.

2.) Да су сиромашног материјалног стања и

3.) Да су моралног владања.

Молбенице ваља поднети потписаном председништву најдаље до 5. (18). фебруара 1908.

Из седнице месног црквеног одбора, држане у Новом Саду 29. децембра 1907 год. (11. јан. 1908 год.)

Ђорђе Петровић — перовођа. Марко Вилић — потпредседник.

18 1 -2

ПОЗИВ НА УПИС У ДРУШТВО „Добротвора“ У РУМИ.

Кад се приближује онај жалосни тренутак, када отац породице мора за увек да остави своје миле и друге, многи се брине, шта ће после мене бити са мојом женом, шта ли ће радити моја деца! Тим нам теже пада растанак, који би нам иначе био спас, јер мало је срећних, који су се достојно постарали за своје. Да би они, што нас надживе, бар за прво и најтеже време могли бити сачувани од беде и невоље, образовало се у Руми удружење „Добротвор“, који има овај лепи циљ. Умре ли који члан „Добротвора“, онда сваки члан плати по две круне и сума скупљена на тај начин исплати се, по одбитку незнатних трошкова, својти покојниковој. Тако је удружење „Добротвор“ откако постоји исплатило 4212 круна и то својти Драге Митровићеве 211 круна, Фрање Шнура К 280·—, Јелисавете Кох К 282, Андрије Бекера К 282·20, Стевана Пољанца К 289—, Стеве Петковића К 290·20, Милеве Јаковљевићеве К 292·—, Лазе Симоновића К 294, Цвете Рувицког К 309·40, Антона Мовера К 311·10, Севастијана Третенбаха К 319·60, Катарине Кефер К 323·—, Видосаве Коковићеве К 326·40, и Матије Јооа К 3 8·10.

Многе захвале, што их је добило удружење, сведоче, да је друштво „Добротвор“ много суза утрло и много јада и бола ублажило.

Како су статути „Добротвора“ тек недавно одобрени од високе земаљске владе, није друштвена управа могла пре објавити позив за ступање у друштво. Што више чланова, већа је и сума што се исплаћује својти покојника, и зато не би смео ниједан отац и родице, коме лежи на срцу добро његових, пропустити прилику да ступи у ово одлично хуманитарно друштво.

Ко ступи у друштво „Добротвор“ лакше ће се и јефтиније постарати за своје, него кад би их осигурао. Пријаве са стране упућују се привременом претседнику г. Јозефу Сервацију (Josef Servatzy) или перовођи г. Х. А. Фолтману (H. A. Voltmanu) обојица у Руми.

Главна скупштина друштва „Добротвора“ у Руми одржаће се 13. (26.) јануара у 2 сата после подне у дворани ватрогасног друштва у Руми, на коју се сви чланови учтиво позивају, да у што већем броју изволе доћи.

20 1—3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.